

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЗ «ПІВДЕННОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ
ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ К. Д. УШИНСЬКОГО»
ФІЛОЛОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА УКРАЇНСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ І
МЕТОДИКИ НАВЧАННЯ ФАХОВИХ ДИСЦИПЛІН**

**ЛІНГВІСТИКА Й ЛІНГВОДИДАКТИКА: ЗДОБУТКИ І
ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ**

26-27 листопада

**МАТЕРІАЛИ
ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
МОЛОДИХ НАУКОВЦІВ**

Одеса – 2020

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЗ «ПІВДЕННОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ
ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ К. Д. УШИНСЬКОГО»
ФІЛОЛОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА УКРАЇНСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ І
МЕТОДИКИ НАВЧАННЯ ФАХОВИХ ДИСЦИПЛІН**

**ЛІНГВІСТИКА Й ЛІНГВОДИДАКТИКА: ЗДОБУТКИ І
ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ**

26-27 листопада 2020 року

**МАТЕРІАЛИ
ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
МОЛОДИХ НАУКОВЦІВ**

Одеса – 2020

Висновки і перспективи дослідження. Отже, вчені по різному визначають поняття «критичне мислення». Тому, не надаючи великого значення одній дефініції, можна погодитись, що критичне мислення – це мислення про мислення, коли людина аналізує власне мислення з метою його покращення, удосконалення. Усі варіанти визначення поняття “критичне мислення” об’єднані спільною рисою – наявністю ознак (аналітичність, асоціативність, логічність, самостійність, системність), які сприяють формуванню компетентностей, що допомагають людині зорієнтуватись у навколишньому світі.

Незважаючи на неоднорідність прийомів розвитку КМ, у них є єдина спрямованість: стимулювати усвідомлення учнями власних дій: прогнозування, аналізу, узагальнення, оцінки, порівняння, перевірки. Арсенал прийомів технології розвитку КМ дозволяє вирішувати багато завдань курсу української мови захоплююче і ефективно. Апробувавши технологію розвитку критичного мислення на уроках української мови, можемо зазначити, що вона дозволяє збільшити час мовленнєвої практики на уроці для кожного учня, домогтися засвоєння матеріалу всіма учасниками групи, більш ефективно формувати в учнів низку ключових компетентностей.

Література

1. *Липман М.* Рефлексивная модель практики образования / Пер. с англ. А. В. Колотвина. Кембридж, 1991. С. 7–25. 2. *Нова українська школа.* Концептуальні засади реформування середньої освіти. URL : <http://mon.gov.ua/> 3. *Кроуфорд А., Саул В.* Технології розвитку критичного мислення. Київ: Плеяди, 2006. 220 с. 4. *Марико В. В., Михайлова Е. Е.* Использование дискуссионных форм обучения для развития коммуникативных компетенций студентов. Н. Новгород, 2010. 242 с. 5. *Пометун О.* Запитання на уроці: Навіщо? До кого? Як і про що? : метод. посібник для вчителів загальноосвітніх шкіл. Київ, 2019. 96 с. 6. *Пометун О. І., Пироженко Л. В.* Інтерактивні технології навчання. Київ : Науковий світ, 2004. 86 с. 7. *Романенко О. В.* Роль антиципації у структурі психічного розвитку. Юридична психологія та педагогіка. Київ: КНУВС, 2008. № 2. С. 136–145.

Наталія Пшенішнюк,
здобувач вищої освіти 2 року навчання
за другим (магістерським) рівнем
філологічного факультету
Університету Ушинського

Науковий керівник: к.філол.н., проф. Т. Є. Єременко

ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ МЕТОДІВ ТА ПРИЙОМІВ У ФОРМУВАННІ АНГЛІЙСЬКОМОВНОЇ СОЦІОЛІНГВІСТИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ У МОВНОМУ ЗАКЛАДІ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Розвиток міжнародних контактів і зв’язків у політиці, економіці, культурі та інших сферах обумовлює послідовну орієнтацію сучасної методики навчання іноземних мов на реальні умови комунікації. Прагнення до комунікативної компетентності як кінцевого результату навчання студентів мовних спеціальностей іноземної мови передбачає не тільки володіння ними мовними

одинацями різних рівнів, але й засвоєння позамовної інформації, потрібної для адекватного спілкування і взаєморозуміння в умовах комунікативного контексту.

На сучасному етапі вирішального значення набуває той факт, що професійні користувачі іноземної мови повинні володіти англійською мовою як засобом ефективної міжкультурної комунікації, що викликає необхідність фокусування уваги на формуванні у майбутніх фахівців з англійської мови соціокультурної та соціолінгвістичної компетенції.

Питання про соціолінгвістичні аспекти навчання іноземних мов знайшло теоретичне і практичне обґрунтування в працях вітчизняних та закордонних дослідників [1-4]. Узагальнюючи теоретичні передумови формування соціолінгвістичної компетентності у ЗВО, можна зробити певні висновки.

По-перше, зміни в системі освіти сучасної України призвели до перегляду методологічної школи в цілому. Результатом цих процесів є тісний взаємозв'язок між мовою і культурою, а центром цих відношень є особистість, тому формування цієї особистості – це головна мета, яка стоїть перед процесом навчання іноземних мов.

По-друге, одним із засобів формування мовної особистості є формування соціолінгвістичної компетентності, під якою ми розуміємо наявність знань про національно-культурні особливості країни, мова якої вивчається, про норми мовленнєвої та немовленнєвої поведінки її носіїв і вміння будувати свою поведінку відповідно до цих особливостей і норм. Соціолінгвістична компетентність – це здатність здійснювати різні види мовленнєво-мисленнєвої діяльності і вибирати лінгвістичні засоби у відповідності до місця, часу, сфери комунікативної діяльності, адекватно соціальному статусу співрозмовника.

По-третє, використання інтерактивних методів та прийомів сприяє не лише розвитку особистості, але і формуванню студента як суб'єкта діалогу культур. У процесі дослідження культури іншої країни, той, хто навчається, повинен добре володіти знаннями про культуру своєї країни, щоб мати можливість порівнювати, зіставляти та аналізувати.

Актуальність теми нашого дослідження полягає в тому, що вивченню та пошуку шляхів удосконалення навчання іноземної мови традиційно приділяють велику увагу, але сьогодні конче необхідно вдосконалити процес формування соціолінгвістичної компетентності під час вивчення іноземної мови, оскільки соціолінгвістичні особливості мови є одним з головних аспектів у формуванні комунікативної компетентності.

У процесі дослідження було висвітлено, що комунікативна компетентність є явищем комплексним і включає в себе багато різних видів компетентностей, серед яких чільне місце посідає саме соціолінгвістична компетентність. Було виявлено, що саме така наукова дисципліна як соціолінгвістика поєднує в собі вивчення способів використання мови відповідно до соціальних ситуацій, що дає підставу враховувати такі аспекти при навчанні іноземних мов. Той факт, що вчені по-різному підходять до визначення поняття „соціолінгвістика”, свідчить про багатогранність даної науки, відповідно соціолінгвістична компетентність мовця включає не лише наявність суто лінгвістичних (мовних) знань, а й

наявність знань про суспільство та його національні або інтернаціональні позамовні фактори.

Згідно з дослідженням, між мовою та культурою існує тісний зв'язок, і тому доцільно вивчати іноземну мову, враховуючи компоненти культури, які мають національно-специфічне забарвлення: традиції, обряди, реалії, слова з частковою семантичною еквівалентністю, фразеологізми, усталені етикетні вислови, іншими словами при вивченні іноземної мови необхідно враховувати і соціокультурну компетентність.

Варто зауважити, що при співставленні мов та їх соціолінгвістичних особливостей розкриваються не лише мовні відмінності між контактуючими мовами, а й відмінності між понятійними та культурними уявленнями їх носіїв. Звідси випливає, що для ефективного спілкування, а особливо іншомовного, необхідна наявність соціолінгвістичної та соціокультурної компетентностей, яка сприяє безперешкодній комунікації та, крім того, розумінню прагматичного мовленнєвого навантаження.

Зазначимо, що під час навчання іноземних мов потрібно брати до уваги ситуативність, яка уможливорює функціональність мови. Ситуативність передбачає моделювання у навчальному процесі різноманітних ситуацій для подальшого їх використання у різних сферах життя суспільства. Конструюючи ситуації, потрібно мати на увазі наступні види взаємовідносин комунікантів: статусні, рольові, моральні та взаємовідносини, які зумовлені виконуваною діяльністю. Усі взаємовідносини взаємодоповнюють один одного, за відсутності одного виду взаємовідносин домінують інші, і в результаті збільшується кількість ситуативних варіацій.

Крім того, в основі усіх видів взаємовідносин лежать певні компоненти ситуативної позиції, які означають переважно характеристики мовця та умови, в яких знаходиться мовець, наприклад: зовнішні дані, подія, місце, час, соціальний статус, тощо. Більш того, ситуативні позиції, так само як і види взаємовідносин, слугують для створення ситуацій певного виду в навчальному процесі.

Результати нашого дослідження підтвердили, що ефективною формою фахового навчання англійської мови є ситуативно-моделююча гра, тому що, будучи дієвим способом адекватного відтворення процесу реального спілкування, вона сприяє створенню сприятливого психологічного клімату для процесу комунікації, підсилює мотивацію та активізує діяльність студентів, а також дає можливість використовувати знання, досвід, навички комунікації в різноманітних ситуаціях. Крім того, ситуативно-моделююча гра виявилася засобом формування саме соціолінгвістичної компетентності як важливого аспекту комунікативної компетентності.

Таким чином, теоретично обґрунтовано та експериментально підтверджено доцільність використання інтерактивних методів та прийомів у формуванні соціолінгвістичної компетентності у мовному ЗВО. Розроблений у роботі лінгвістичний та методичний зміст формування соціолінгвістичної компетентності з англійської мови може бути використано в процесі спеціальної підготовки майбутніх філологів, викладачів англійської мови.

Література

1. Єременко Т. Є. Мовленнєве спілкування англійською мовою: фонетичний аспект : навчальний посібник. Одеса: ОЦНТЕІ, 2003. 219 с.
2. Зимняя И. А. Ключевые компетенции – новая парадигма результата образования. Высшее образование сегодня. 2003. № 5. С. 34–42.
3. Николаева С. Ю. Методика викладання іноземних мов в середніх навчальних закладах. К.: Ленвіт, 2002. 346 с.
4. Spolsky Bernard. Sociolinguistics. Oxford: Oxford University Press, 2003. 128 p.

Ірина Русєва,
здобувач вищої освіти 2 року навчання
за другим (магістерським) рівнем
філологічного факультету
Університету Ушинського
Науковий керівник: к.філол.н., доц. Т. І. Крупеньова

ТОПОНІМІКОН ХУДОЖНЬОГО ЧАСОПРОСТОРУ РОМАНУ ЮРІЯ ВИННИЧУКА «ЛЮТЕЦІЯ»

Статтю присвячено характеристиці топонімікону роману Юрія Винничука «Лютеція». Досліджено топоніміку як один із розділів ономастики, що вивчає географічні назви, їх значення та походження. Визначено та описано основні стилістичні та функціональні можливості географічних найменувань у романі Юрія Винничука. Виокремлено групи топонімів, які є найпродуктивнішими в романі, осмислено їх роль у художньому творі. Застосовано комплексний підхід для встановлення та характеристики зв'язку топонімів із часовою та просторовою організацією літературного твору.

Ключові слова: *топонім, макротопонім, урбанонім, годонім, хронотопний шлях аналізу.*

The article is devoted to the description of the toponymicon of Yuri Vynnychuk's novel "Lutetia". Toponymy as one of the branches of onomastics, which studies geographical names, their meanings and origins, has been studied. The main stylistic and functional capabilities of geographical names in the novel by Yuri Vynnychuk are determined and described. The groups of toponyms that are the most productive in the novel are singled out, their role in the work of art is understood. An integrated approach is used to establish and characterize the connection of toponyms with the temporal and spatial organization of the literary work.

Key words: *toponym, macrotoponym, urbanonym, homonym, chronotopic way of analysis.*

Вагоме значення серед ономастики певного твору мають топоніми. Основна їх функція – створення у тексті художнього простору, локалізуванню дій персонажів. Топонім слугує головним засобом посилення співвідношення «герой – місце дії – час дії». За допомогою топонімічних ареалів читачі уявляють географічні ландшафти минулих або сучасних місцевостей; територію, якою «рухається» персонаж або й сам автор.

Аналіз досліджень і публікацій. Наукові засади художньої літературної ономастики були розроблені у працях вчених-ономастів Ю. О. Карпенка, В. М. Михайлова, О. В. Суперанської, О. І. Фоняковою, Л. О. Белея, В. М. Калінкіна, В. А. Кухаренко, Є. С. Отіна та іншими українськими та зарубіжними науковцями. Вивчення топоніміки у межах загальноономастичних досліджень розгорнуті в працях В. В. Німчука, Н. В. Подольської, О. В. Суперанської, М. М. Торчинського, К. К. Цілуйка. Проте у сучасній